

Original Article / Araştırma Makalesi

**BAZI PSİKOLOJİK PARAMETRELER İLE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ
UYGULAMALARININ İŞ KAZALARINA ETKİSİ: KADIN TEKSTİL İŞÇİLERİ
ÖRNEĞİ**

**The Effect of Some Psychological Parameters and Occupational Health and Safety
Practices on Occupational Accidents: Example of Women Textile Workers**

Fatma AYHAN¹ Fidan ÖRNEK²
¹Batman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Batman
²Batman Mesleki Eğitim Merkezi, Batman

Geliş Tarihi / Received: 12.11.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 15.01.2024

ÖZ

Bu çalışmada kadın tekstil işçilerinin psikolojik sağlık, anksiyete, depresyon ve stres düzeyleri ile çalıştıkları atölyelerdeki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının iş kazasıyla karşılaşma durumlarına etkisinin belirlenmesi amaçlandı. Tanımlayıcı ve kesitsel türdeki araştırmanın örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen, 9 tekstil atölyesinde çalışan toplam 447 kadın dahil edildi. Araştırma verileri, sosyodemografik bilgi formu, iş sağlığı ve güvenliği (İSG) araştırma sorular, kısa psikolojik sağlık ölçeği ve Depresyon-Anksiyete-Stres (DAS-21) ölçeği kullanılarak toplandı. Katılımcıların 14.8'i son 12 ay içerisinde iş kazası geçirmişti. İş yerinde iş kazalarıyla ilgili düzenli raporlama ve kayıt tutma sistemi olanların olmayanlara göre, çalışma ortamı düzenli olarak temiz ve bakımlı tutulanların tutulmayanlara göre, iş yükü ve çalışma saatleri uygun düzeyde tutulanların tutulmayanlara göre ve işe yeni başlayanlara İSG eğitimi verilenlerin verilmeyenlere göre iş kazası geçirme durumu anlamlı düzeyde daha düşüktü. Psikolojik sağlık, anksiyete, depresyon ve stres düzeylerinin iş kazasıyla karşılaşma durumuna anlamlı etkisi tespit edilmedi. Tekstil atölyelerinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının yapılması iş kazalarını azaltmada önemli bir rol oynamaktadır.

Anahtar kelimeler: Anksiyete, Depresyon, Stres, Tekstil.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine the psychological resilience, anxiety, depression and stress levels of female textile workers and the effect of occupational health and safety practices in the workshops where they work on their exposure to occupational accidents. A total of 447 women working in 9 textile workshops selected by purposive sampling method were included in the sample of the descriptive and cross-sectional study. Research data were collected using a sociodemographic information form, questions investigating occupational health and safety, the Brief Resilience Scale, and the Depression-Anxiety-Stress (DAS-21) Scale. 14.8% of the participants experienced occupational accidents in the last 12 months. The occurrence of occupational accidents was significantly lower for those workplaces with a regular reporting and record-keeping system for workplace accidents, those maintaining a clean and well-maintained work environment compared to those that did not, those keeping workloads and working hours at an appropriate level compared to those that did not, and those providing occupational health and safety training to new recruits compared to those that did not. No significant impact of psychological resilience, anxiety, depression, and stress levels on the occurrence of occupational accidents was identified. The implementation of occupational health and safety practices in textile workshops plays a crucial role in reducing occupational accidents.

Keywords: Anxiety, Depression, Stress, Textile.

GİRİŞ

Dünya çapında her yıl 2.78 milyondan fazla insan iş kazaları veya meslek hastalıkları nedeniyle yaşamını yitirmektedir. Ayrıca her yıl yaralanma ve ölümcül olmayan mesleki hastalığa maruz kalan yaklaşık 374 milyon bireyin çoğu işe devam sorunu yaşamaktadır (International Labour Organization, 2018). Türkiye’de 2012-2020 yılları arasında iş kazası sıklık hızı %447.25 artış, iş kazası ağırlık oranı ise gün bazında %43.79 artış göstermiştir (Koçali, 2021). Türkiye’de 2012 yılında tekstil sektöründe her 100.000 çalışandan yaklaşık 650’si iş kazasına maruz kalırken 2016 yılında bu oran yaklaşık üç kat artarak 1.935’e yükselmiştir (Güllüoğlu ve Taçgın, 2018). Türkiye’de 2011-2020 yılları arasında tekstil sektöründe ortalama 26 ölümlü iş kazası meydana geldiği rapor edilmiştir (Sekmen ve Zengin, 2023).

Tekstil ve hazır giyim sektöründe ağır yük taşıma, aydınlatmanın yetersiz olması, tekrarlayan hareketler, pamuk tozu ve diğer tozlara bağlı olarak gelişen mesleki astım, gürültü kaynaklı psikolojik sıkıntı, kulak çınlaması, işitme kaybı, kimyasalların yol açtığı çeşitli kanserler, sıcaklık, nem, hava akımı, buharlı, elektrikli ütüler, preslerin yaydığı ısıya bağlı meydana gelebilen olumsuz etkiler ve yangın kazaları çalışanların sağlığını tehdit eden faktörlerdir (The State of Occupational Safety and Health in The European Union-Pilot Study, 2000). Tekstil ve hazır giyim sektöründe yaşanan iş kazalarının %54’ü yanlış davranışlardan, %38’i yanlış organizasyon ya da hiç organizasyonun olmamasından, %8’i ise teknik nedenlerden kaynaklanmaktadır (Work Related Hearing Loss, 2017).

Tekstil/giyim sektörü ülkemizde çok geniş uygulama alanına sahiptir (Güllüoğlu ve Taçgın, 2018). Ulusal düzeyde kadın istihdamı %25 seviyelerindeyken, tekstil sektöründe bu oran %37 seviyelerindedir. Tekstil sektöründe yaygın olarak kullanılan dikiş, nakış vb. işlere kadın çalışanların erkeklere göre daha yatkın olduğu görüşü tekstil sektöründe kadın istihdamını arttırmaktadır (Arpat, Yeşil ve Öter, 2014). Tekstil sektöründeki yoğun rekabet ve çalışma ortamındaki olumsuz şartlar iş kazaları, meslek hastalıkları ve işle ilgili hastalıkları beraberinde getirmektedir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü). Tekstil sektöründe uzun çalışma saatleri, aşırı iş baskısı ve zorlu müşteri taleplerine bağlı olarak çeşitli psikososyal riskler ortaya çıkmaktadır (Manimaran Rajalakshmi ve Bhagyalakshmi, 2015). Ayrıca tekstil sektörü çalışanlarında mental sağlık sorunlarının da sık görüldüğü bilinmektedir (Vézina ve Gingras, 1996). Tekstil sektöründe yapılan bir çalışma çalışanların %22’sinin iş stresine maruz kaldığını ve iş stresinin işe adaptasyonu zorlaştırdığını, aynı zamanda da alkol tüketimini artırdığını göstermiştir (Kitronza ve Mairiaux, 2015).

İş kazası kurum, çalışan ve hatta genel olarak toplum için önemli maliyetlere neden olmaktadır. İş kazasına bağlı olarak travma sonrası stres bozukluğu, depresyon gibi psikolojik semptomlar ortaya çıkabilmektedir (Ahmad, Abdella ve Osman, 2014; Bor, 2020). İş kazası nedeniyle hastalık izni sürelerinden kaynaklanan ekonomik kayıplar ise en düşük seviyelerden en yüksek seviyelere kadar değişebilmektedir (Fontaneda, López, Alcántara ve Ritzel, 2018).

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Türü

Tanımlayıcı ve kesitsel türdeki araştırmada kadın tekstil işçilerinin psikolojik sağlamlık, anksiyete, depresyon, stres düzeyleri ile çalıştıkları atölyelerdeki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının iş kazasıyla karşılaşma durumlarına etkisinin belirlenmesi amaçlandı.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın yapıldığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan ilde toplam 410 tekstil atölyesi bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemini amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen (ilin farklı sosyoekonomik düzeyindeki mahallelerde yer alan ve en fazla çalışan sayısına sahip olan atölyeler) 9 atölyede çalışan kadın işçiler oluşturdu. Araştırmanın dahil edilme kriterleri araştırmanın yürütüldüğü ilde seçilen tekstil atölyelerinde kadın tekstil işçisi olarak çalışmak, Türkçe okuyup anlamada herhangi bir sorunun olmaması, en az bir yıldır tekstil atölyesinde çalışıyor olmak ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmektir. Örneklem hesabı evreni bilinen (25000 kadın tekstil çalışanı) örneklem hesabıyla 243 olarak hesaplandı. Araştırmanın gücünü artırmak için araştırmaya toplam 447 kadın tekstil çalışanı dahil edildi.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanacağı atölyelerdeki yetkililerle görüşülerek anketlerin doldurulabileceği tarihler ve saatler belirlendi. Araştırma verileri 25.04.2023 ile 30.08.2023 tarihleri arasında araştırmaya dahil olma kriterlerini karşılayan katılımcılarla, atölyelerin mola saatlerinde, atölyenin uygun ortamlarında araştırmacılar tarafından toplandı. Araştırmada veri toplama formu olarak sosyodemografik bilgi formu, iş kazasıyla karşılaşma durumu ve atölyedeki İSG uygulamalarının belirlenmesine yönelik soru formu, Kısa Psikolojik Sağlamlık ve Depresyon-Anksiyete-Stres ölçekleri kullanıldı.

Sosyodemografik bilgi formu: Yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, ekonomik düzey, kronik ve psikiyatrik hastalık durumu gibi sorulardan oluşmaktaydı.

İş kazasıyla karşılaşma durumu ve İSG uygulamaları soru formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan formda; iş kazasıyla karşılaşma durumu, iş kazası

geçirdiniz mi, atölyede iş kazalarıyla ilgili düzenli raporlama ve kayıt tutma sistemi var mı, yeni başlayanlara İSG eğitimi veriliyor mu, iş kazalarının önlenmesi için iş güvenliği uzmanı veya danışmanı ile çalışılıyor mu gibi sorular yer almaktaydı (Tekstil Sektöründe İş Sağlığı Gözetimi Rehberi).

Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ): Ölçek, bireylerin psikolojik sağlığını ölçebilmek amacıyla Smith ve ark. (2008) tarafından geliştirilmiş ve Doğan (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. KPSÖ, 5'li likert tipinde (1:Hiç uygun değil, 2:Uygun değil, 3:Biraz uygun; 4:Uygun, 5:Tamamen uygun), 6 maddelik, öz bildirim tarzı bir ölçme aracıdır. Ölçekte bulunan ve tersten kodlanan maddeler (2., 4. ve 6. maddeler) çevrildikten sonra, alınan yüksek puanlar yüksek psikolojik sağlığa işaret etmektedir.

Depresyon-Anksiyete-Stres (DAS-21) Ölçeği: DAS-21 Lovibond ve Lovibond (1995) tarafından DAS-42'nin kısaltılmasıyla oluşturulmuştur. Depresyon Anksiyete Stres-21 (DAS-21) ölçeğinin normal ve klinik örnekleme Türkçe versiyonunun psikometrik özellikleri Yılmaz ve ark. (2017) tarafından yapılmıştır. Normal örnekleme test tekrar test korelasyon katsayıları depresyon alt ölçeği için $r=0.68$, anksiyete alt ölçeği için $r=0.66$ ve stres alt ölçeği için $r=0.61$ olarak bulunmuştur. Bu ölçek 4'lü Likert tipi ölçek olup "depresyon, stres ve anksiyete boyutlarını" ölçen yedişer sorudan oluşmaktadır. DASS-21'in tüm alt ölçekleri ve toplam puanı iyi ile mükemmel psikometrik özellikler göstermiştir: Depresyon: $a= 0.88$; Kaygı: $a= 0.72$; Stres: $a= 0.84$; Toplam puan: $a= 0.90$.

Katılımcıların özellikleri ve atölyelerdeki İSG uygulamaları sayı ve yüzde değerleri olarak sunuldu. DAS-21, psikolojik sağlık ve atölyedeki İSG uygulamalarının iş kazası geçirmeye etkisinin belirlenmesi için lojistik regresyon analizi yapıldı. P değerinin 0.05'in altında olması istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada tekstil atölyelerindeki İSG uygulamalarının ve iş kazalarının gözlenerek değerlendirilememesi bir sınırlılıktır. Araştırmanın diğer bir sınırlılığı ise araştırmaya yalnızca kadın işçilerin dahil edilmesidir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için Batman Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 18.04.2023 tarih ve 2023/03-03 sayı ile yazılı izin alındı. Çalışmaya katılan tüm katılımcılara gönüllü olur formu imzalatıldı.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılanların çoğunluğunu bekar (%89), lise ve üzerinde eğitim düzeyinde (%53), 1 ila 2 yıl arasında tekstil atölyesinde çalışan (%52.6), il merkezinde yaşayan (%58.2), ekonomik geliri giderinden az (%69.4), kronik (%92.2) ve psikiyatrik (%93.1) hastalığı olmayan, sigara (%81) ve alkol (%94.9) kullanmayan kadınlar oluşturuyordu (Tablo 1).

Tablo 1. Tekstil Atölyelerinde Çalışan Kadınların Bazı Sosyodemografik Özellikleri

Sosyo-demografik özellikler	Sayı	Yüzde
Medeni durum		
Evli	47	10.5
Bekar	400	89.5
Eğitim düzeyi		
İlköğretim	210	47
Lise ve üzeri	237	53
Tekstil atölyesinde toplam çalışma süresi (Yıl)		
1-2 yıl arası	235	52.6
3- 4 yıl arası	114	25.5
5 yıl ve üzeri	98	21.9
Yaşanılan yer		
Köy	123	27.5
İlçe merkezi	64	14.3
İl merkezi	260	58.2
Ekonomik gelir durumu		
Gelir giderden az	310	69.4
Gelir gidere eşit	112	25.1
Gelir giderden fazla	25	5.5
Kronik hastalık		
Var	35	7.8
Yok	412	92.2
Psikiyatrik hastalık		
Var	31	6.9
Yok	416	93.1
Sigara kullanımı		
Var	85	19
Yok	362	81
Alkol kullanımı		
Var	23	5.1
Yok	424	94.9

Katılımcıların %14.8'i son 12 ay içerisinde iş kazası geçirdiğini ifade etti. Katılımcılar tekstil atölyelerinin İSG'ye ilişkin özellikleriyle ilgili olarak; iş kazası yaşandığında olayın nedenleri ve alınması gereken önlemler hakkında bilgilendirme yapıldığını (%70), iş kazalarıyla ilgili düzenli raporlama ve kayıt tutma sistemi olduğunu (%70.5), çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusundaki fikirlerine başvurulduğunu (73.4), acil durum planları ve tahliye prosedürlerinin mevcut olduğunu (%75.4), iş kazaları sonrası çalışanlara gerekli tıbbi ve psikolojik destek sağlandığını (%72.7), iş kazalarının önlenmesi için iş yerinin iş güvenliği uzmanı veya danışmanı ile çalıştığını (%74.7), iş kazalarının önlenmesi için çalışanlara uygun

ekipman ve araçlar sağlandığını (%76.3), çalışma ortamının temiz ve bakımlı tutulduğunu (%77.2), çalışanların iş yükü ve çalışma saatlerinin uygun düzeyde tutulduğunu (%78.7) ve yeni çalışanlara işe başlamadan önce gerekli eğitim ve bilgilendirme sağlandığını (%76.5) ifade etmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2. İş Kazası Deneyimi ve Tekstil Atölyelerinin İş Sağlığı ve Güvenli Uygulamalarına İlişkin Özellikleri

	Evet	Hayır
Son 12 ayda iş kazası geçirdiniz mi?		
Evet	66	14.8
Hayır	381	85.2
İş yerinizde iş kazası yaşandığında, olayın nedenleri ve alınması gereken önlemler hakkında bilgilendirme yapılıyor mu?		
Evet	313	70.0
Hayır	134	30.0
İş yerinizde iş kazalarıyla ilgili düzenli raporlama ve kayıt tutma sistemi var mı?		
Evet	315	70.5
Hayır	132	29.5
İş yerinizde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda fikirlerine başvuruluyor mu?		
Evet	328	73.4
Hayır	119	26.6
İş yerinizde acil durum planları ve tahliye prosedürleri mevcut mu?		
Evet	337	7.4
Hayır	110	24.6
İş yerinizde iş kazaları sonrası çalışanlara gerekli tıbbi ve psikolojik destek sağlanıyor mu?		
Evet	325	72.7
Hayır	122	27.3
İş yerinizde iş kazalarının önlenmesi için iş güvenliği uzmanı veya danışmanı ile çalışılıyor mu?		
Evet	334	74.7
Hayır	112	25.1
İş yerinizde iş kazalarının önlenmesi için çalışanlara uygun ekipman ve araçlar sağlanıyor mu?		
Evet	341	76.3
Hayır	106	23.7
İş yerinizde iş kazalarının önlenmesi için çalışma ortamı düzenli olarak temiz ve bakımlı tutuluyor mu?		
Evet	345	77.2
Hayır	101	22.6
İş yerinizde iş kazalarının önlenmesi için çalışanların iş yükü ve çalışma saatleri uygun düzeyde tutuluyor mu?		
Evet	352	78.7
Hayır	95	21.3
İş yerinizde iş kazalarının önlenmesi için yeni çalışanlara işe başlamadan önce gerekli eğitim ve bilgilendirme sağlanıyor mu?		
Evet	342	76.5
Hayır	103	23.0

İş kazası geçirmeyi etkileyen faktörlerin belirlenmesi için lojistik regresyon analizi ile kurulan model iş kazalarını %45 oranında açıklamaktadır (Nagelkerke R Square:0.450). Model içerisinde iş yerinde iş kazalarıyla ilgili düzenli raporlama ve kayıt tutma sistemi olanların olmayanlara göre (OR: 0.211; 0.049–0.903), çalışma ortamı düzenli olarak temiz ve bakımlı

tutulanların tutulmayanlara göre (OR: 6.782, 1.907–24.124), iş yükü ve çalışma saatleri uygun düzeyde tutulanların tutulmayanlara göre (OR: 3.133.98 –10.008), işe yeni başlayanlara eğitim verilenlerin verilmeyenlere göre (OR: 0.285, 0.080–1.017) iş kazası geçirme oranı anlamlı düzeyde daha düşüktü ($p<0.05$) (Tablo 3).

Tablo 3. İş sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları, Psikolojik Sağlık, Stres, Anksiyete ve Depresyonun İş Kazası Geçirme Durumuna Etkisi

Değişkenler	İş Kazası (0:Yok 1:Var)		
	OR	% 95 CI	
		Lower	Upper
Stres	1.129	.957	1.332
Anksiyete	.888	.754	1.046
Depresyon	1.057	.897	1.246
Psikolojik sağlık	1.099	.987	1.223
Yaş	1.027	.941	1.121
Medeni Durum* (First)	.316	.089	1.129
Eğitim Düzeyi ** (First)	1.091	.531	2.243
Tekstilde çalışma süresi (Yıl)	1.111	.949	1.301
Kronik hastalık*** (First)	.393	.122	1.264
Psikiyatrik hastalık*** (First)	1.644	.489	5.523
Sigara kullanma*** (First)	.739	.310	1.763
Alkol kullanma*** (First)	.448	.114	1.768
İş yerinizde iş kazası yaşandığında, olayın nedenleri ve alınması gereken önlemler hakkında bilgilendirme yapılıyor mu? ***	2.254	.763	6.658
İş yerinizde iş kazalarıyla ilgili düzenli raporlama ve kayıt tutma sistemi var mı?***	.229*	.054	.973
İş yerinizde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda fikirlerine başvuruluyor mu?***	3.388	.923	12.432
İş yerinizde acil durum planları ve tahliye prosedürleri mevcut mu?***	.411	.098	1.723
İş yerinizde iş kazaları sonrası çalışanlara gerekli tıbbi ve psikolojik destek sağlanıyor mu?***	2.296	.621	8.486
İş yerinizde iş kazalarının önlenmesi için iş güvenliği uzmanı veya danışmanı ile çalışılıyor mu?***	1.098	.258	4.675
İş yerinizde iş kazalarının önlenmesi için çalışanlara uygun ekipman ve araçlar sağlanıyor mu? ***	2.741	.651	11.539
İş yerinizde iş kazalarının önlenmesi için çalışma ortamının düzenli olarak temiz ve bakımlı tutuluyor mu?	6.782*	1.907	24.124
İş yerinizde iş kazalarının önlenmesi için çalışanların iş yükü ve çalışma saatleri uygun düzeyde tutuluyor mu?	3.133*	.981	10.008
İşe yeni başlayanlara iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim veriliyor mu?	.285*	.080	1.017
Test Values	Nagelkerke R Square:0.450 Hosmer and Lemeshow:0.434		

* $p<0.05$ **Dichotomous (0: Evli, 1: Bekar) ** Dichotomous (0: İlköğretim: 1: Lise ve üzeri)

*** Dichotomous (0: Evet, 1: Hayır)

Kadın tekstil işçilerinin çalıştıkları atölyelerdeki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının ve bazı psikolojik özelliklerinin iş kazasıyla karşılaşma durumlarına etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada katılımcıların psikolojik sağlık, anksiyete, depresyon ve

stres düzeylerinin iş kazasıyla karşılaşma durumlarına anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlendi. Literatürde tekstil işçilerinin psikolojik sağlık, anksiyete, depresyon ve stres düzeyi gibi psikolojik durumlarının iş kazasıyla karşılaşma durumuna etkisinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yapılan araştırmaların iş kazası geçiren bireylerde depresyon ve travma sonrası stres bozukluğunun değerlendirilmesi gibi konulara yoğunlaştığı görülmektedir (Ahmad vd., 2014; Bor, 2020). Halbuki iş kazasına neden olabilecek psikolojik özelliklerin tespit edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması koruyucu yaklaşımlar açısından önemlidir. Çelik konstrüksiyon firmasının imalat bölümünde çalışan işçilerin stresle başa çıkma mekanizmaları ile güvenlik davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada işçilerin stresle başa çıkma mekanizmalarının güvenlik davranışı ile herhangi bir ilişkisi olmadığı sonucuna varılmıştır (Wirawati vd., 2020). İş yerlerindeki çalışma koşulları ve iş güvenliği politikaları iş kazalarıyla psikolojik faktörler arasındaki ilişkiyi etkileyebilir. Eğer iş yerlerinde güvenlik önlemleri ve politikaları yeterince uygulanıyorsa veya çalışma koşulları iyileştirilmişse, iş kazalarının sayısında azalma gözlemlenebilir (Önder, Ağırbaş, Yaşar ve Aksoy, 2011; Seçer, 2012). Bu durum iş kazasına maruz kalınmasında İSG uygulamalarının psikolojik faktörlerden daha öncelikli olabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Araştırmamızdaki katılımcıların yaklaşık %15'i son 12 ay içerisinde iş kazası geçirdiğini ifade etmiştir. Türkiye'deki tekstil sektöründeki 2011-2014 yılları arası iş kazası kayıtlarının değerlendirildiği bir araştırmada iş kazası sıklığının ortalama olarak % 16.4 olduğu saptanmıştır (Efe ve Efe, 2015). Türkiye'deki 2011-2020 yılları arasındaki tekstil sektöründeki iş kazası kayıtlarının değerlendirildiği bir araştırmada tekstil sektöründe 2020 yılında her 100 çalışan başına iki çalışanın iş kazası geçirdiği belirlenmiştir (Sekmen ve Zengin, 2023). 2007-2016 yılları arasında Türkiye genelinde tekstil sektöründe yaşanan kazaların analiz edildiği bir araştırmada; 2016 yılında tekstil ürünlerinin imalatı alt sektöründe 3.291 çalışanın, giyim eşyalarının imalatı alt sektöründe ise 879 çalışanın iş kazası geçirdiği belirtilmiştir (Güllüoğlu ve Taçgın, 2018). Tekstil ürünlerinin imalatı alt sektöründe 2012-2020 yılları arasında Türkiye'de 100.000 çalışanda yıllık ortalama 3.039 çalışan kazaya maruz kalırken Fransa'da 3.216, İspanya'da 3.037, Belçika'da 2.437, Almanya'da 2.413, İtalya'da 1.271, Polonya'da 1.000, Romanya'da 107 çalışanın iş kazasına maruz kaldığı bildirilmiştir (Eurostat, 2020). Bu araştırma ve uluslararası alandaki araştırmalar tekstil sektöründeki iş kazalarının yüksekliğine dikkat çekmektedir.

Araştırmamızdaki katılımcıların iş kazası geçirme durumu ile yaş, medeni durum, tekstilde çalışma süresi, kronik hastalık, psikiyatrik hastalık, sigara kullanma, alkol kullanma değişkenleri arasında anlamlı bir fark görülmedi. Kadın tekstil işçilerinde bu değişkenlerle iş

kazası geçirme durumunun karşılaştırıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Örneklemelerinin büyük çoğunluğunu kadın hemşirelerin (%88.2-%93 kadın hemşire) oluşturduğu araştırmalarda yaş, medeni durum, öğrenim durumu, çalışma yılı, kronik hastalık durumu, sigara kullanma durumu ve mesai düzeni ile iş kazası geçirme durumu arasında ilişki saptanmamıştır (Çakır ve Yüksel, 2020; Tei-Tominaga ve Nakanishi, 2018). İncelenen değişkenler ile iş kazasını arasındaki ilişkiyi gizleyen veya değiştiren başka faktörler olabilir. Konuyla ilgili olarak bu değişkenlerin daha ayrıntılı olarak irdelendiği yeni araştırmalara ihtiyaç vardır.

Araştırmamızın bulgularına göre çalışma ortamının düzenli olarak temiz tutulması, iş yükü ve çalışma saatlerinin uygun düzeyde tutulması, işe yeni başlayanlara İSG eğitimi verilmesi ve iş kazalarıyla ilgili düzenli raporlama ve kayıt tutma sisteminin olması iş kazası geçirme riskini azaltmaktadır. Araştırma bulgularımızı destekler nitelikte literatürde iş sağlığı ve güvenliği yönetimi uygulamalarının güçlendirilmesi ile iş kazası sayısının azalması arasında anlamlı bir ilişki olduğu bildirilmiştir (Shannon ve Norman, 2009; Wirawati vd., 2020). Bandung'daki tekstil endüstrisinde son iki yıl içinde iş kazası geçiren iplik işçilerinin dahil edildiği bir araştırmanın sonuçları koruyucu ekipman kullanımının iş kazaları riskini azalttığını göstermiştir (Wirawati vd., 2020). Konuyla ilgili araştırmalar olumlu bir güvenlik kültürü oluşturmak için öğrenmenin önemine vurgu yapmış ve uygun şekilde geliştirilmiş eğitimsel müdahale programının tekstil işçileri arasında güvenlik uygulamalarının iyileştirilmesine katkı sağladığını göstermiştir (Hatami ve Kakavand, 2022).

SONUÇ

Sonuçlar, tekstil atölyelerindeki iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin iş kazalarını azaltmada önemli bir rol oynadığını ve bu önlemlerin çalışanların güvenliği ve sağlığı açısından kritik olduğunu göstermektedir. Ayrıca, iş yükü, çalışma saatleri ve eğitim gibi faktörlerin iş kazalarına etkisi dikkat çekicidir. Bu bulgular, iş sağlığı ve güvenliği politikalarının, uygulamalarının geliştirilmesi ve iş kazalarının azaltılması için önemli ipuçları sunmaktadır. Konuyla ilgili yapılacak araştırmalarda tekstil atölyelerindeki İSG uygulamalarının gözlenerek değerlendirilmesi, erkek tekstil çalışanlarının da örnekleme dahil edilmesi ve sosyodemografik özelliklerin iş kazalarına etkisinin daha ayrıntılı olarak incelenmesi önerilmektedir.

Teşekkür

Anketi yanıtlayarak araştırmaya katkı sunan tüm katılımcılara teşekkürlerimizi sunarız.

KAYNAKLAR

- Ahmad, F. F., Abdella, A. & Osman, M. (2014). Prevalence of post-traumatic stress disorders and associated factors among workers attending trauma centers in Jeddah, KSA. *International Journal of Scientific Research*, 3(2), 413-417
- Arpat, B., Yeşil, Y. & Öter, N. S. (2014). Tekstil sektöründe iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri hakkında çalışan algıları ve farkındalığı: Denizli ili örneği. *The Journal of Academic Social Science*, 2(8), 281-318.
- Bor, H. (2020). The relationship between nutrition and worker efficiency. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 14(2), 305-311. <https://doi.org/10.21763/tjfmpe.642063>
- Çakır, M. & Yüksel, S. (2020). Bir devlet hastanesinde çalışan hemşirelerde iş kazası geçirme durumları. *Akdeniz Tıp Dergisi*, 6(3), 406-411. <https://doi.org/10.17954/amj.2020.2345>
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü. Tekstil Sektöründe İş Sağlığı Gözetimi Rehberi. 09.10.2023 tarihinde <https://www.csgb.gov.tr/medias/7193/tekst%C4%B0l-sektoer%C3%BCnde-%C4%B0%C5%9F-sa%C4%9Flu%C4%9Fi-goezet%C4%B0m%C4%B0-rehber%C4%B0.pdf> adresinden erişildi.
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Efe, Ö. & Efe, B. (2015). Tekstil sektöründe iş kazalarının oluşumuna ait ergonomik risklerin değerlendirilmesi. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 3(3), 623-629.
- Eurostat. (2020). Accidents at work - statistics by economic activity. In 10.09.2023 retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Accidents_at_work_-_statistics_by_economic_activity#:~:text=In%202020%2C%20the%20highest%20incidence,per%20100%20000%20persons%20employed.&text=In%202020%2C%20the%20highest%20incidence%20of%20fatal%20accidents%20at%20work,per%20100%20000
- Fontaneda, I., López, M. A. C., Alcántara, O. J. G. & Ritzel, D. O. (2019). Gender differences in lost work days due to occupational accidents. *Safety Science*, 114, 23-29. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2018.12.027>
- Güllüoğlu, E. N. & Taçgım, E. (2018). Türkiye tekstil sektöründe istihdam ve iş kazalarının analizi. *Tekstil ve Mühendis*, 25(112), 344-354. <https://doi.org/10.7216/1300759920182511208>
- Hatami, F. & Kakavand, R. (2022). The effect of educational intervention on promoting safe behaviors in textile workers. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics*, 28(3), 1559-1565. <https://doi.org/10.1080/10803548.2021.1911124>
- International Labour Organization. (2018). Safety And Health at Work. Geneva: International Labour Organization.
- Kitronza P. L. & Mairiaux P. (2015). Occupational stress among textile workers in the democratic republic of congo. *Trop Med Health*, 43(4), 223-231. <https://doi.org/10.2149/tmh.2015-24>
- Koçali, K. (2021). Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2012-2020 yılları arası iş kazaları göstergelerinin standardizasyonu. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 12(2), 302-327. <https://doi.org/10.54688/ayd.1012081>
- Lovibond, P. F. & Lovibond, S. H. (1995). The structure of negative emotional states: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression and Anxiety Inventories. *Behaviour Research and Therapy*, 33(3), 335-343. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(94\)00075-U](https://doi.org/10.1016/0005-7967(94)00075-U)
- Manimaran, S., Rajalakshmi, R. & Bhagyalakshmi, K. (2015). A model of Occupational Safety and Health Management System (OSHMS) for promoting and controlling health and safety in textile industry. *Technol Health Care*, 23(1), 1-8. <https://doi.org/10.3233/THC-140866>

- Önder, Ö.R., Ağırbaş, İ., Yaşar, G.Y. & Aksoy, A. (2011). Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesinde çalışan hekim ve hemşirelerin geçirdikleri iş kazaları ve meslek hastalıkları yönünden değerlendirilmesi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 10(1), 31-44.
- Seçer, B. (2012). İş sağlığı ve güvenliğinde psikolojik bir yaklaşım: Atıf kuramı. “İş Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 14(4), 29-46. . <https://doi.org/10.4026/1303-2860.2012.0209.x>
- Sekmen, M. & Zengin, M. A. (2023). Türkiye tekstil sektörü iş kazalarının eğilim ve gelecek perspektifleri, 2011-2020. *Tekstil ve Mühendis*, 30(129), 61-70. <https://doi.org/10.7216/teksmuh.1272286>
- Shannon, H. S. & Norman, G. R. (2009). Deriving the factor structure of safety climate scales. *Safety Science*, 47(3), 327-329. doi:10.1016/j.ssci.2008.06.001
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P. & Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15(2), 194–200. <https://doi.org/10.1080/10705500802222972>
- The State of Occupational Safety And Health in The European Union-Pilot Study. (2000). European Agency For Safety And Health At Work, Belgium 71-165. In 09.09.2023 retrieved from <https://osha.europa.eu/en/publications/report-state-occupational-safety-and-health-european-union-pilot-study-full-report>
- Tei-Tominaga, M. & Nakanishi, M. (2018). The influence of supportive and ethical work environments on work-related accidents, injuries, and serious psychological distress among hospital nurses. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(2), 240. <https://doi.org/10.3390/ijerph15020240>
- Vézina, M. & Gingras, S. (1996). Work and mental health: risk groups. *Canadian Journal of Public Health= Revue Canadienne de Sante Publique*, 87(2), 135-140.
- Wirawati, K., Raksanagara, A., Gondodiputro, S., Sunjaya, D. K., Sukandar, H. & Irdasari, S. Y. (2020). Safety climate as a risk factor of occupational accidents in a textile industry. *Berita Kedokteran Masyarakat*, 36(2), 59-64. <https://doi.org/10.22146/bkm.47771>
- Work Related Hearing Loss (2017). In 20.09.2023 retrieved from <http://www.cdc.gov/niosh>
- Yılmaz, Ö., Boz, H. & Arslan, A. (2017). Depresyon Anksiyete Stres Ölçeğinin (DASS 21) Türkçe kısa formunun geçerlilik-güvenilirlik çalışması. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 78-91.